

телна роля изиграват близките им контакти с представителите на силно развитата по онова време чешка фолклористика - Карел Яромир Ербен, Божена Немцова, Ян Гебауер, Фердинанд Напръстек, Йозеф Холечек и др. Но не по-малко вярно е, че ориентацията на чешките възпитаници към фолклористичното познание никак не е самоцелна и случайна. Тя е резултат не само на личен избор, но преди всичко е продукт на характерните за времето си обществени търсения в българските земи. Нещо повече, до голяма степен тя е и изпълнение на обществена поръчка, едно определено обществено задължение. И същественото в случая са не толкова прощъпулнишките фолклористични опити на един или друг от тях (макар примерът с В. Д. Стоянов, който публикува свои записи в "Български книжици" още през петдесетте години да е наистина показателен), колкото една всеобхватна и системна насоченост, внушена им от титаните на Българското възраждане. За Г. С. Раковски, Д. и К. Миладинови, М. Дринов и др. българската фолклорна култура е системна част от културата на етноса. А в епохата на националното самоосъзнаване и самоопознаване, когато заедно с чувството за история идва и стремежът да се видим между другите, да се опознаем като етнична индивидуалност⁷, това означава усилие не само за събирането на собственото фолклорно богатство, за изучаването и анализирането му, но и за популяризирането и пропагандирането му пред външния свят. Фактите достатъчно ясно говорят, че българските ученици и студенти в Чехия възприемат, развиват и на практика реализират тези идеи.

Моделите и механизмите на тази реализация са различни, но важното е, че са действащи. Тук на първо място става дума за личния контакт. Той е продиктуван от една странна, но много характерна за времето си тенденция на личностно сближаване между българите и мнозина представители на чешката политическа, научна и културна интелигенция, довело до приобщаването им към проблемите и задачите на националното ни движение, към българската история и култура, при това най-често посредством запознаването им с българския фолклор. Подобни контактни редици откриваме при почти всички българи: В. Д. Стоянов - В. Ханка, Б. Немцова, Ян. Неруда, В. Халек, Ян. Гебаур, Ф. Напръстек, В. Б. Небески, Фр. Л. Ригер, М. Хатала, К. Иречек, семейства Фрич, Челаковски, Пуркине и още много; П. Стефанов - Гебауер, Немцова и др.; К. Павлов - К. Я. Ербен, А. В. Шембера, Й. Фр. Шумавски; Ат. Илиев - К. Иречек, Й. Холечек, В. Кршижек и др.; А. В. Зехиров - М. Хатала, Фр. Доуха; Ил. Георгов - А. Сова, Ян Вагнер и т.н. Реалният резултат е ангажирането на мнозина от тях с българската народоведска проблематика и появата на многобройни публикации, посветени на нея⁸.

На второ място става дума за институционално въздействие. Участието на български ученици и студенти в чешките научни и културни институции, за които беше споменато по-горе, провокира насочването им към нашия фолклор. "Славия" например издава "Китка от славянски народни песни" (1874), в която присъства и български материал; в "Беседата" се четат сказки, посветени на тази проблематика; в "Кръга на приятелите на българския език" се изучават и пеят наши народни песни и т.н. Впрочем, за изнасяне на беседи за българския фолклор се използват и възмо-